

Archeologie en de stad

Op vrijdag 4 april 2025 organiseert de werkgroep Stedengeschiedenis een bijeenkomst bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, Smallepad 5, Amersfoort) onder de titel 'Archeologie en de stad'. De studiedag is gratis voor eenieder toegankelijk, aanmelden via jan@jvdn.nl is noodzakelijk. Geef voor 28 maart duidelijk aan of je aan het ochtendprogramma (+ lunch) en/of het middagprogramma deelneemt. Informatie kan worden ingewonnen op de website www.stedengeschiedenis.nl of bij Jan van den Noort 06-4970 6455.

Ochtendprogramma

10:00-12:00 Excursie, aansluitend lunch bij de RCE.

Middagprogramma

Voorzitter: Dr. Arno Verhoeven

13:00-13:30 Drs. Erik Peters (stadsarcheoloog Breda): *Van stadspoort, sluis en struikelkuilen.*

13:30-14:00 discussie

14:00-14:30 Drs. Patrick Ploegaert (senior archeoloog bij Archeologie Rotterdam): *In de voetsporen van de Dienst Wederopbouw Rotterdam (DIWERO). Archeologisch onderzoek naar de laatmiddeleeuwse sluizen en bewoning aan de Hoogstraat te Rotterdam.*

14:30-15:00 discussie

15:00-15:30 koffie en thee

15:30-16:00 Drs. Peter Stokkel (hoofd archeologie Den Haag): *Het begin van Den Haag.*

16:00-16:30 discussie

16:30-slot Nazit

50 jaar Werkgroep Stedengeschiedenis

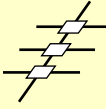
De corona-epidemie heeft de werkgroep Stedengeschiedenis enige jaren de mond gesnoerd, maar in 2025 pakken we onze activiteiten weer op met een feestelijk programma. De werkgroep bestaat immers 50 jaar en kent een lange voorgeschiedenis.

Vrij naar prof.dr. Gerard Hoekveld, *Medium Aevum* (22 oktober 2008): In de jaren zestig bogen wetenschappers uit verschillende disciplines zich over de Karolingische Renaissance en vormden een werkgroep die zich 'colloquium medium aevum' noemde. De continuïteit tussen Romeinse en middeleeuwse steden was steeds weer onderwerp van discussie, maar omstreeks 1975 was *Medium Aevum* uitgepraat en maakte Herman Diederiks van de gelegenheid gebruik om de werkgroep te moderniseren, door meer aandacht te vragen voor internationale stromingen en aansluiting te zoeken bij de sociale wetenschappen en hun theorieën en modellen.

Het resultaat is zichtbaar op www.jvdn.nl/pages/stedengeschiedenis.html

Excursie

Tijdens een wandeling door het oude centrum van Amersfoort gaan we op zoek naar de oorsprong van de middeleeuwse stad. In hoeverre waren bodem, landschap en infrastructuur richtinggevend? Wat was de rol van de bisschop van Utrecht tijdens de stadswording, wat die van de bewoners? Zijn er sporen te vinden van stadsplanning? Archeoloog dr. Roos van Oosten (Universiteit Leiden) en architectuur- en stadshistoricus dr. Reinout Rutte (Technische Universiteit Delft) gaan mee als begeleiders en aanjagers van discussie over de vroege geschiedenis van de stad aan de Eem.

Erik Peters, Van stadspoort, sluis en struikelkuilen

In Breda wordt archeologisch onderzoek gedaan in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen. Voorafgaand aan woningbouw, aanleg van wegen, kabels, leidingen, enz. vindt onderzoek plaats. Naast vele onderzoeken in het buitengebied, waarbij vondsten en vindplaatsen van de steentijd tot en met de Tweede Wereldoorlog aan het licht komen, wordt ook in de stad zelf gewerkt.

Breda is van oorsprong een middeleeuwse stad, met stadsmuren en stadspoorten. Bovengronds is daar weinig van te zien. Wat komen we daarvan tegen in het archeologisch onderzoek en wat doen we daar vervolgens mee? Breda was in de 16e t/m 19e eeuw ook een vestingstad. Bovengronds is daarvan ook weinig van te zien, maar ondergronds zien we des te meer.

Erik Peters geeft een doorloop aan de hand van projecten in de stad: bijvoorbeeld de aanleg van de Nieuwe Mark, ontwikkeling van de Oostflank, bouwen aan de Archimedesstraat en een korte vooruitblik op projecten die nog zijn voorzien.

Patrick Ploegaert, In de voetsporen van de Dienst Wederopbouw Rotterdam (DIWERO)

In 2024 hebben archeologen van Archeologie Rotterdam een opgraving uitgevoerd in de bouwput van Rotta Nova, de toekomstige nieuwbouw tussen de Hoogstraat en de Markthal. Al tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er op die plek opgravingen verricht, tegelijk met het ruimen van het puin van verwoeste gebouwen na het bombardement van 14 mei 1940. Toen zijn enkele middeleeuwse sluizen onder de Hoogstraat blootgelegd. Bij de opgravingen in de oorlog had men minder oog voor andere archeologische resten, zoals funderingen van huizen aan de Hoogstraat en houten beschoeiingen langs het Steiger. In opgebrachte grond tussen de beschoeiingen en in de bedding van de voormalige haven zijn vele duizenden vondsten gedaan, voornamelijk drinkkannen, borden, bakpannen, kookpotten en kandelaars. Naast huisraad werden ook pelgrimsinsignes, munten, messen, dolken, visloodjes, vishaken, zegelstempels en leren schoenen gevonden. Alles bij elkaar geeft het een uniek beeld van de mensen die in de 14e en 15e eeuw aan de Hoogstraat woonden en werkten.

Peter Stokkel, Het begin van Den Haag

Vanaf de steentijd wonen mensen op de strandwallen van Den Haag. Deze strandwallen bepalen ook de ligging en uitleg van Die Haghe, het latere Den Haag. Recent archeologisch onderzoek rondom de Grote kerk en op het Binnenhof geven inzicht in deze vroege fase van de stad. Omdat deze plekken midden in de stad liggen gaat archeologisch onderzoek niet altijd zoals je van tevoren hebt bedacht.

In 2017-2018 zijn de tramrails rondom de Grote Kerk van Den Haag vervangen. Dit was een archeologisch waardegebied en Archeologie Den Haag werd daarom vroeg bij het ontwerpproces betrokken. Hoewel de voorbereiding voorspoedig verliep, bleek de uitvoering weerbarstiger. Desondanks hebben we zeer succesvol onderzoek uitgevoerd en de resten van meer dan 150 menselijke resten kunnen onderzoeken.

De laatste jaren doet Archeologie Den Haag onderzoek op het Binnenhof. Als Haagse archeoloog is er natuurlijk niets mooier dan dat en aan persaandacht hebben we zeker geen gebrek. Niet alleen zullen de leukste resultaten in deze lezing aangestipt worden, maar ook de complexiteit van archeologisch onderzoek op het meest spraakmakende bouwproject van Nederland.

Namens de Werkgroep Stedengeschiedenis

dr. Jan van den Noort - 06-4970 6455 - jan@jvdn.nl